

Anmeldelser

Hornbills of the World

Pilai Poonswad, Alan Kemp & Morten Strange. A photographic guide, 212 sider, utallige farvefotos og udbredelseskort, uindb. Draco Publishing, Singapore, 2013. ISBN 978-981-07-3528-9. Pris kr. 445 i Naturbutikken.

Bogens undertitel er lidt misvisende, idet den udover at bringe adskillige fotos af hver art også giver en god basisbeskrivelse af systematik, udbredelse, dragt karakterer og stemme, økologi, adfærd, ynglebiologi og status af alle 57 arter af næsehorns fugle. Poonswad er professor i mikrobiologi ved Mahidol Universitetet i Bangkok og kendt som "the Great Mother of the Hornbills" og medstifter af Hornbill Research Foundation. Kemp har arbejdet 30 år ved Transvaal Museet i Sydafrika og skrev i 1995 *The Hornbills* i Oxford University Press-serien *Bird Families of the World*. Danskeren Morten Strange kendes nok af de fleste for sine fem fotografiske fuglebøger fra Malaysia, Indonesien og Sydøstasien. De fleste af bogens fotografier er taget af Tim Laman og Morten Strange, men 61 andre fotografier har også bidraget. Mange af disse er af en meget høj karat og en sand nydelse at beskue.

Næsehorns fuglene lever som bekendt kun i den gamle verden, dvs. med 25 arter i Afrika og 32 i Asien. Det mest unikke ved denne familie er, at bortset fra de to hornravnearter i Afrika, så murer hunnen sig selv inde i et hult træ i yngleperioden, og overlader det til hannen at skaffe føde til sig og afkommet. I lighed med meget få andre familier har næsehorns fuglene alle stive øjenvipper, og mange er forsynet med en hjemlignende prydelse på næbbets overside, hvilket har givet familien navn. De fleste arter lever i regnskov, men nogle få lever også på savanne. Føden er mest frugter og mindre dyr, hvorfor deres territorier må have en stor udstrækning. Det gør dem sårbare i dag, hvor tropiske skove overalt bliver lagt øde; derfor er 25 arter i dag truede eller nær ved at være truede.

Bogens forside viser Stor Næsehorns fugl med hunnen ved redehullet og hannen øverst i Khao Yai National Park to timers kørsel nordøst for Bangkok. Dette rede træ blev opdaget i 1982 og er siden hvert år blevet holdt under observation fra et skjul. På de 30 år har den Store Næsehorns fugl her produceret 16 unger og to andre næsehorns fuglearter har også ynglet i samme rede hul.

For dem, der allerede har Kemps bog om næsehorns fuglene med Martin Woodcocks ni fine tavler, der fuldt ud dækker behovet for at kunne identificere arterne, vil det nok være en overvejelse, om man skal investere i endnu en bog om samme familie. I Kemps bog er 54 arter beskrevet, hvor der i foreliggende er tre nye arter: Savannetokoer der tidligere blev slået sammen med Brunkindet Toko, Hvidlåret Hornfugl der nu er skilt fra Brunkindet Hornfugl, og Samarhornfugl fra Mindanaohornfugl. Er man specielt interesseret i fuglebeskyttelse, så giver Kemp 11 sider med *Conservation*, herunder også en beskrivelse af opdræt af næsehorns fugle med henblik på genudsætning. Derimod

har han ikke nogen beskrivelser af status af arterne under artsgennemgangen, mens den her anmeldte bog har udførlige beskrivelser af denne. Skal jeg endelig komme med et for mig kritisk punkt, så finder jeg, at så smuk og indholdsrig en bogudgivelse burde have været indbundet.

Johannes Erritzøe

Birds in a Cage

Derek Nieman. 312 sider, fotos og tegninger, uindb. Short Books 2012. ISBN 971-1-78072-093-7 Pris £ 8,99.

Hvordan er chancerne for at udholde fem år i en krigsfangelej, når man er ornitolog? Bedre end hvis man ikke er det? *Birds in a Cage* giver måske et svar. Fire britiske soldater tilfangetages af tyskerne i 1940 og tilbringer resten af krigen i forskellige lejre. Alle overlever, dog ikke uden de ar på sjælen, vi nu kender som posttraumatisk stresssyndrom (PTSS). De fire mænd er Edward Buxton, Peter Conder, John Barrett og George Waterston. Fire unge mænd i tyverne tilbringer nogle af de bedste år af deres liv bag pigtråd under barske betingelser. Alle er dedikerede og erfarne ornitologer, da deres frie liv blandt fugle og natur i England og Skotland erstattes med en ufri tilværelse med stærkt begrænsede muligheder for ornitologiske oplevelser og observationer.

De fire unge mænd mødes i lejrene og forsøger at fortsætte deres hobby. Også for at overleve mentalt i lejrenes ensformighed, afsavn og vilkårlighed. De genoptager observationer af fuglene, nu bag og lige uden for pigtråden så langt øjne og ører rækker. De fører metodiske notater og glæder sig over arter, der er 'eksotiske' for en englænder såsom Husrødstjert, Pirol, Gulirisk, Rød Glente, Hvid Stork og Nøddekrige. De skriver digte om og tegner fuglene. Hverken notater, poesi eller illustrationer er specielt interessante; det er til gengæld processen. Deres nærmest autistiske besættelse af de frie fugle er med til at bringe dem nogenlunde sjæleligt intakte gennem fem år 'in the cage'.

Man får også et indtryk af tilværelsen i lejrene. Monoton og spartansk, men formentlig at foretrække fremfor alternativerne; lemlæstelse eller død. En af vagterne, forfatter til bl.a. *Beobachtungen über die Vogelwelt von Auschwitz*, korresponderer med John Buxton. Den tyske lejrvagt noterer otte Storspover samme dag russiske krigsfanger gasses i dødslejren. Mordene omtales ikke. Manden bliver efter krigen en velanskreven ornitolog i Tyskland. Han beklager, at de britiske ornitologer ikke besvarer hans korrespondancer.

Efter krigen avancerer de fire kammerater i det britiske ornitologiske hierarki. Buxton skriver den definitive monografi om Rødstjerten (*The Redstart*, Collins 1950) og bliver professor på New College i Oxford. Barrett blev medforfatter på *The Collins Guide to the Seashore* (1958) og stifter af en naturbeskyttelsesorganisation på sin hjemegn. Han modtager adskillige priser og hædersbevisninger. Conder blev direktør for Royal Society for the Protection of Birds, hvis medlemstal steg fra 20000 til 200000 under

hans ledelse. Han er forfatter til *The Wheatear* (Helm 1989). Waterston etablerede Fair Isle fuglestation og blev RSPB's repræsentant i Skotland. Han modtog, lige som Conder, Order of The British Empire.

Bogen skal læses for de fire mænds kamp for at bevare deres sindsilgevægt under ekstreme forhold. Utroligt hvad interesse for fugle kan betyde. Socialt havde de det svært resten af livet, men de var overlevere. Bedst gik det for de af dem, hvis ægtefæller forstod deres drift og delte den. Måske flere af vore utilpassede indsatte klarede resocialisering bedre, hvis de og deres nærmeste var fuglekikkere. Men i så fald var de nok aldrig selv havnet bag tremmerne.

Hans Harrestrup Andersen

Field Biology

Esbern Warncke, 304 sider, mange fotos og illustrationer, indb. Eget forlag, 2013. ISBN: 978-87-996087-0-6. Pris kr. 199 for bogen, kr. 39,95 for e-bogen.

Esbern Warncke er uddannet biolog med bifag i geologi fra Aarhus og Københavns universiteter og har siden 1982 været ansat på Aarhus Universitet som forsker og underviser.

Field Biology er den engelske udgave af den meget røste bog *Feltbiology*, der udkom i 2008 (se DOFT 103: 30, 2009). Bogen henvender sig til en bredere international læserkreds, dog med tanke på de mange udenlandske studerende, der kommer til Danmark. Bogen starter med at introducere de grundlæggende biologiske begreber, og hvad man skal huske på, inden man bevæger sig ud i naturen. Derefter følger fire hovedafsnit, hvor der gives grundige beskrivelser af vegetationsanalyser, undersøgelser af dyrelivet samt miljømæssige faktorer, der påvirker livet både i vand og på landjorden. Der lægges vægt på enkle og let forståelige fremgangsmåder samt nye indsamlingsteknikker, og selvom bogen ikke lægger vægt på fuglene, får ringmærkning og radio- og satellitsendere et ord med på vejen. Forfatteren formår at knytte teori og praksis sammen, og i alle bogen afsnit suppleres teksten med fotos og figurer af måleinstrumenter, forsøgsopstillinger, planter og dyr. Fx vises der i afsnittet om miljøfaktorer, der påvirker livet på landet, meget fine jordprofiler fra 12 forskellige steder i Jylland. I bogens næstsidste kapitel bliver man taget på en interessant rejse gennem Europa fra før år nul til i dag, hvor man bl.a. får en oversigt over introducerede planter i Skandinavien de sidste 2000 år. Bogen rundes af med et kort afsnit om statistiske metoder, præsentation og offentliggørelse af data og tips til litteratursøgningssider.

Som noget nyt kan *Field Biology* også købes på nettet som e-bog, hvor den kan downloades og bruges på både Windows og Mac-computere samt læses på stort set alle andre medier såsom iPad/iPhone/iPod, Android systemer og på Linux-computere.

Bogen er et rigtigt godt værktøj for enhver, der ønsker at tilegne sig mere viden om levende organismer og det miljø, de omgives af, og kan derfor varmt anbefales til de, der går med tanker om at lave undersøgelser i naturen.

Jannie Linnebjerg

Extremely rare birds in the Western Palearctic

Marcel Haas. 244 sider, talrige farvefotos, indb. Lynx, Barcelona. ISBN 978-84-96553-83-5. Pris i Naturbutikken kr. 345.

Hollænderen Marcel Haas har en særlig interesse for ME-GAS; supersjældenheder. I denne bog omtaler han de 158 arter, der i perioden 1800-2010 er iagttaget mindre end 10 gange i Vestpalearktis (WP) og godkendt som spontant optrædende af regionens sjældenhedsudvalg.

Udvælgelsen af arterne har ikke været let; heller ikke at gennemskue for læseren. Hvorfor nogle forekomster er underkendt (undslupne fangenskabsfugle, overført af skibe etc.) og andre ikke, står hen i det uvisse. Den eneste anerkendte forekomst af Guldspætte, oven i købet fra Danmark (Aalborg 1972), er medtaget, selvom forfatteren anfører, at fuglen nok har været blind passager på et skib.

Danmark er repræsenteret med forekomst af ni arter, yderligere to er observeret efter udgivelsen, Manchurer-nattergalen fra Chrisitansø 2012, tilmed en førstegangsiagttagelse for WP, og Prærietranen fra Møn 2013, der er 4. eller 5. WP-forekomst. Den Gråvingede Måge fra Århus (2009 og 2010) omtales i teksten, men er ikke medtaget på skemaet over 'records', der alene rummer fire engelske forekomster. Det er klart, at langt de fleste iagttagelser stammer fra regionens yderområder: Azorerne, Island, De Britiske Øer, Mellemøsten og Nordafrika. Således er ikke mindre end otte nordamerikanske 'mega'-sangere iagttaget i Island. Der er rod i taksonomien, blandt andet grupperes de nordamerikanske sangere under Emberizidae (værlinger), selv om den nyeste systematik henfører dem under Parulidae, der i øvrigt er den talrigst repræsenterede familie med 17 arter.

En stor del af bogens tekst omhandler arternes normale forekomster uden for WP. I stedet kunne jeg have ønsket mig en mere grundig diskussion af, hvorfor nogle arter anses for spontane forekomster, andre ikke. Det er lidt af en rodebutik, men det omfattende referenceafsnit råder bod på dette forhold. Her kan den nysgerrige læser få nærmere oplysninger om begrundelser for forkastelser og inkluderinger.

Bogen er dyr og har formentlig et begrænset publikum.

Hans Harrestrup Andersen